

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

УДК 377.011.3 – 052:37041]:005.966

ТВОРЧИЙ САМОРОЗВИТОК УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Микола Вовковінський

Реферат

Структурні зміни в національній економіці України безпосередньо впливають на попит кваліфікованих працівників на ринку праці. У зв'язку з цим зміст багатьох професій значно змінився. Чимало нових професій, пов'язаних із сучасними технологіями та функціонуванням ринкової системи, стають дефіцитними. Серйозні проблеми виникли у підготовці працівників для малих і середніх підприємств, особливо неінструментального профілю, що особливо важливо в постмодернізаційний період розвитку сучасного суспільства.

У статті проведено загальний аналіз творчого саморозвитку учня ПТНЗ як майбутнього працівника сучасного ринку праці. Творчий саморозвиток особистості – це одна з основних умов відповідності випускника ПТНЗ сучасним вимогам підприємств і установ інструментального та неінструментального профілю. Необхідність творчого саморозвитку продиктована сучасним розвитком суспільства взагалі та, зокрема, потребою ефективного функціонування економіки, збільшення багатства нації й поліпшення загального благополуччя нашої країни.

Таким чином, розв'язання суперечностей між вимогами до майбутніх спеціалістів у галузі економіки та бізнесу й рівнями їхньої професійної підготовки може здійснюватися шляхом розроблення національних стандартів економічної освіти і рівнів професійної компетентності майбутнього фахівця з урахуванням світових тенденцій та вдосконалення економічної освіти на основі принципів і методів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, творчого саморозвитку.

Вимоги до творчого саморозвитку стосуються насамперед учнів ПТНЗ, які після закінчення навчального закладу будуть працювати задля розвитку економіки нашої країни та її входження в сучасний євроінтеграційний процес.

Ключові слова: творчий саморозвиток, кар'єра, самоосвіта, самонавчання, модернізаційні умови.

Постановка проблеми. Праця майбутнього спеціаліста передбачає комплексне і варіативне використання ним усієї сукупності основних теоретичних та практичних умінь критично оцінювати самого себе у планованих і спонтанних ситуаціях. Суспільству, яке невпинно розвивається й удосконалюється, сьогодні потрібен фахівець, який не лише функціонально

готовий до професійної діяльності, а й сформований як творча особистість. Тому дуже важливо акцентувати увагу на підготовці такого спеціаліста, який би мав бажання і здатність до творчості й постійного використання всіх своїх ресурсів на робочому місці. Такий підхід до виконання своїх обов'язків буде давати користь не тільки суспільству, а й самому працівникові, адже творчість і творчий саморозвиток не виснажує, а навпаки – надає особистості додаткових сил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальна основа навчання творчому саморозвитку розкривається в роботах М. Бахтіна [3], М. Бердяєва [4], А. Маслоу [8], Д. Роджерса [11], Г. Цукермана [14], Л. Х'елл і Д. Зіглер [13] та ін. Серед вітчизняних педагогів ідеї педагогічного стимулювання творчого саморозвитку особистості в навчанні й вихованні висловлювали: С. Альошина [1], В. Андреев [2], В. Кан-Калик [5], В. Маралов [7], Л. Мітіна [9], А. Непомнящий і В. Захаревич [10], А. Розенберг [12] та ін.

Мета статті. Проаналізувати стан саморозвитку особистості в сучасних умовах. Показати важливість творчого саморозвитку особистості учня ПТНЗ у процесі навчання та для успішної самореалізації у подальшій професійній кар'єрі в сучасних модернізаційних умовах.

Виклад основного матеріалу. Творчий саморозвиток особистості – це процес безперервного самотворення і самовдосконалення її творчих якостей. Тому з педагогічної точки зору важливо те, що «механізм» творчого саморозвитку запускається не стільки для власне саморозвитку, скільки для того, щоб особистість могла піднятися на вищий рівень і була здатна вирішувати життєво-необхідні творчі завдання і проблеми. Сучасна концепція навчання творчому саморозвитку спирається насамперед на нову парадигму, пріоритети модернізованого навчання. По суті, йдеться про «трансформації» знанневої парадигми в парадигму творчого саморозвитку особистості, як вимагає сучасне трансформаційне суспільство.

За визначенням В. Андреева, «творча особистість – це людина, здатна до безперервного саморозвитку і самореалізації в одному або кількох видах творчої діяльності» [2]. Це визначення, на наш погляд, цінне тим, що в ньому розкривається механізм самотворення людини-творця, тобто психолого-педагогічний механізм саморозвитку особистості, що включає всі процеси «самості» в їх інтегрованому вигляді: самопізнання, творче самовизначення, самоуправління, самовдосконалення, самореалізація. Основними змістовими характеристиками структури саморозвитку у М. Шамардіної виступають ціннісні орієнтації, особистісні смисли, самооцінка, мотиваційно-вольові компоненти, постановка мети [6]. Ці компоненти визначають спрямованість і динаміку саморозвитку, а також рівень зрілості особистісних компонентів. Їх гармонійне поєднання дає можливість людині перетворити себе, організувати своє самовдосконалення. Виходячи зі сказаного, можна зробити висновок, що процес саморозвитку – це процес цілеспрямованої діяльності особистості у безперервній самозміні, свідомому управлінні своїм розвитком, виборі цілей, шляхів і засобів самовдосконалення згідно із життєвими установками

[1]. Таким чином, в житті й розвитку особистості визначаються її внутрішні зусилля «відбутися» в усіх сферах життя. А оскільки людина – істота соціальна, процес саморозвитку не може здійснюватися без включення суб'єкта в активний діяльнісно-творчий процес, що відіграє велику роль в її розвитку.

Проте самоосвіту й саморозвиток не варто сприймати як заміну традиційній освіті – шкільній та університетській. Вони цілком можуть існувати і в рамках цих систем – вчителі в школі і викладачі в університеті не здатні дати людині широкий обсяг знань, вони дають лише усереднену модель, задають напрям, в якому необхідно рухатися. Тому під саморозвитком, самонавчанням і самоосвітою розуміють будь-яке самостійне засвоєння тих або інших навичок. Якщо, наприклад, людина самостійно, по книжці вчиться грати на музичному інструменті, то це теж самонавчання і, відповідно, саморозвиток. До речі, нинішня реформа освіти (Болонська система), якою б вона не була дискусійною, має одну досить вагомую позитивну тенденцію – тенденцію до саморозвитку й самоосвіти. Завдання викладача – не навчати, а навчити вчитися, самостійно добувати і актуалізувати для себе інформацію. Без цього вміння будь-які довідники будуть непотрібними.

Що означає «професійний саморозвиток» – данина моді чи усвідомлена необхідність? У багатьох випадках людині просто не вистачає інформації про те, з чого потрібно починати професійний саморозвиток або самовдосконалення. Знання сучасних методик саморозвитку, навіть при досить слабкій мотивації до кар'єрного зростання, дає змогу, наприклад, менеджеру (адже найчастіше саме представники даної професії прагнуть підвищити особисту ефективність) підтримувати інтерес до саморозвитку й досягти значних професійних успіхів, тим самим збільшуючи прибуток компанії.

Професійний саморозвиток поки що не можна зарахувати ні до масового, ні до типового явищ. Не всім властиві якості, необхідні для цілеспрямованої роботи над собою. Про професійний розвиток співробітника говорять лише тоді, коли рівень ефективності його діяльності стає на порядок вище, а не просто змінюється. Чому одні можуть досягти таких висот, а інші ні? Швидше, багато що залежить від здатності бачити власні недоліки і об'єктивно оцінювати свої результати. На перший погляд, все просто і зрозуміло, але мало хто володіє вольовими якостями, необхідними для саморозвитку, а формувати й розвивати їх самостійно не просто.

Якщо знову взяти за приклад менеджера, то його саморозвиток – це усвідомлений цілеспрямований процес вироблення в собі якостей керівника, що включає самостійне вдосконалення своїх знань, умінь, функціональних і особистих здатностей, що підвищують професійний рівень. Даний процес має чітку структуру, що ґрунтується на єдності таких складових: а) особисте зростання; б) інтелектуальний розвиток; в) кваліфікаційний розвиток; г) підтримання фізичної форми.

Проблема професійного й особистісного розвитку має стабільну

актуальність, що визначається значущістю професійної діяльності в житті людини, успіх і якість якої зумовлена особистісними властивостями, а також важливістю творчої реалізації дорослої людини, насамперед у сфері професійної діяльності. Звідси – інтерес багатьох учених і практиків до проблеми особистісного й професійного розвитку фахівців у зв'язку зі зростанням та безперервним удосконаленням вимог суспільства до особистісної зрілості й майстерності професіонала, а також до високої якості підготовки фахівця як людини компетентної, творчої і конкурентоспроможної, такої, що володіє інноваційним мисленням й найсучаснішими технологіями. Зміни середовища професійного розвитку зумовлюють підвищення вимог до фахівця, потребуючи нових і гнучких технологій адаптивного включення фахівця у професійну діяльність, що супроводжуються змінами в самій особистості.

За багато років як в Україні, так і за кордоном накопичено чималий досвід вирішення цього важливого й складного завдання. Проте ні психологія, ні педагогіка не можуть в рамках лише свого предмета запропонувати науково обґрунтовані цілком оптимальні шляхи її вирішення при швидкій та істотній зміні не лише соціально-економічних умов і видів праці, а й системи професійної підготовки. Для цього проводяться дослідження комплексного, міждисциплінарного і системного характеру з урахуванням процесів глобалізації та інформатизації, посилення невизначеності й нестабільності з опорою на різні підходи, принципи і методи.

Зі здобуттям державної незалежності, з корінними змінами економічної ситуації в Україні, переходом на колії ринкової економіки постійно постають проблеми формування сучасної економічної культури нації взагалі й удосконалення та переорієнтації економічної освіти зокрема. Гуманістична суть проведення в Україні економічних перетворень полягає в тому, щоб зробити кожну людину активним учасником господарського життя країни. Для послідовного втілення цієї мети організовано економічну освіту не тільки фахівців з економіки, а й усієї української молоді. Особливо важливо це в умовах постсоціалістичного розвитку, коли в більшості представників старшого покоління немає відповідного економічного мислення.

Необхідність саморозвитку особистості зумовлюється взаємозв'язком розвитку суспільних відносин і можливістю особистісних досягнень, суспільством, яке постійно оновлюється, та відповідальністю кожного за своє майбутнє.

Останні психолого-педагогічні дослідження характеризуються розширенням спектра питань, пов'язаних з обґрунтуванням учнями ПТНЗ своєї особистісної і соціальної значущості та права на психолого-педагогічний супровід процесу саморозвитку. Тому посилення уваги до особистості кожного учня висунуло на перший план ідею психологічного і педагогічного супроводу процесу навчання, а звідси – саморозвиток кожної особистості. Розуміння психолого-педагогічного супроводу процесу саморозвитку особистості як діяльності суб'єкт-суб'єктної орієнтації дає

зможу інтенсифікувати процеси самопізнання, творчої самореалізації і набуває особливого значення в навчальному процесі. Тому ми виходимо з того, що проблема психолого-педагогічного супроводу саморозвитку учня ПТНЗ зумовлена потребою сучасного суспільства у стійкому психолого-педагогічному базисі для особистісного розвитку і самореалізації учня і людини як суб'єкта саморозвитку, який здатний самостійно ставити завдання щодо зміни своєї особистості, що надзвичайно важливо.

Вища й середня загальноосвітня школи покликані в межах базової освіти формувати в молодих людей економічне мислення на основі глибокого розуміння явищ, процесів, відношень в економічній системі суспільства, а також факторів, способів і засобів вирішення економічних проблем. Йдеться насамперед про економічну освіту, бо вона найтісніше пов'язана зі створенням вискоєфективної економіки, що є важливою умовою соціальної та державної безпеки. Економіка є живою системою, особливим простором, у якому постійно перебуває кожен із нас. Саме це й зумовлює необхідність формування економічного мислення та культури, що досягається в процесі здобуття економічної освіти.

Незалежно від профілю освіти кожна доросла людина постійно вирішує безліч економічних питань. Наслідки цих рішень відображаються в її повсякденному житті, роботі, участі в громадських організаціях, у соціальній сфері, позначаються на її діяльності як суб'єкта економічних відносин. Вдумливе й осмислене ставлення до явищ економічного середовища передбачає не лише розуміння основних концепцій у даній економічній системі, а й здатність до самовираження та виконання соціальних ролей для розв'язання економічних завдань, уміння застосовувати в різних поєднаннях елементи економічних знань до конкретних життєвих ситуацій, розуміти економічний зміст власної праці, бачити своє місце в економічному середовищі.

Структурні зміни в національній економіці безпосередньо впливають на попит на кваліфікованих працівників на ринку праці. У зв'язку з цим зміст багатьох професій значно змінився. Чимало нових професій, пов'язаних із сучасними технологіями та функціонуванням ринкової системи, стали дефіцитними. Серйозні проблеми стосуються підготовки працівників для малих і середніх підприємств, особливо неінструментального профілю. Завдяки економічним перетворенням попит на освіту й навчання змінився залежно від їхнього рівня, змісту, якості й спеціалізації.

Професійна освіта та підготовка реагують на ринкові зміни, напрями й потреби. У сучасних умовах реформування економіки України до фахівців висуваються певні вимоги, оскільки за недосконалого законодавства робота підприємств і організацій дуже ускладнюється як об'єктивними економічними законами, так і недосконалістю роботи самого підприємства. Фірми функціонують для отримання прибутку і тому від фахівця вимагають професійних дій, що базуються на чіткому розрахунку, глибоких знаннях й аналізі економічної ситуації.

Ринкові умови діяльності підприємств та організацій, з одного боку, й

надлишок фахівців-економістів – з іншого, ставлять випускників відповідної професійної спеціалізації в жорсткі конкурентні умови на ринку праці. Щоб досягти успіху, вони повинні мати високу професійну підготовку і вміти виявляти свої професійно важливі якості під час проходження виробничої практики, стажування чи випробування при вступі на роботу. Тільки в такий спосіб, викликавши зацікавлення з боку роботодавця до себе як до вправного майбутнього працівника, випускник може отримати гідну роботу за спеціальністю.

В умовах конкуренції на ринку праці учень ПТНЗ потребує не лише високого кваліфікаційного рівня. Сучасний молодий спеціаліст повинен творчо використовувати здобуті знання в роботі, повсякчас збагачувати їх, вміти самостійно вирішувати будь-яку проблему. Конкурентоспроможність випускників значно залежить від володіння сучасними економічними знаннями, ступеня економічної культури, уміння мислити й діяти в умовах ринкової економіки.

Роботодавці висувають певні вимоги до потенційних працівників, основними з яких є глибока теоретична підготовка, комунікабельність, здатність до швидкого «реагування», мислити на перспективу, організованість, трудова дисциплінованість. У сучасному індустріально-інформаційному суспільстві актуальною лишається важливість основної (базової) освіти. Найпоширенішою ознакою певного рівня кваліфікації спеціалістів є диплом про вищу освіту, що свідчить про наявність необхідної суми знань для виконання тих чи інших обов'язків та про переваги випускника. Потенційний роботодавець визначає абсолютність переваг, достатність знань випускника за допомогою різних показників, зокрема й тих, що характеризують роботу навчального закладу. Проте є багато випадків, коли молодому працівникові, який тільки прийшов на роботу, говорять, щоб він забув те, що його вчили в навчальному закладі, і набував нові уміння на робочому місці. Це свідчить про те, що навчальні заклади в багатьох випадках не забезпечують практичну складову навчання.

Тому зростання попиту на висококваліфікованих спеціалістів підвищує вимоги до якості професійної підготовки спеціалістів, чинить тиск на систему освіти та є сильним фактором їхніх змін й адаптації. Згадані вимоги формуються державними інституціями відповідно до потреб суспільного розвитку, проте більш важливу роль у цьому процесі відіграють роботодавці, які окреслюють потреби у професійній освіті («революції майстерності»), пропонують навчальні цілі для досягнення мінімальних стандартів, необхідних для збільшення конкурентоспроможності країни, певним чином беруть участь у регулюванні процесу підготовки, планування, забезпечення, коригування освітніх можливостей.

Невідповідності між кваліфікаційними вимогами до випускників навчальних закладів на ринку праці та їхньою професійною підготовкою потребує належної реакції національної системи освіти й навчання. Інтереси учнів перемістилися з технічних дисциплін на економіку, право, менеджмент, організацію бізнесу, банківську справу, маркетинг та продаж, психологію й

інші соціальні дисципліни. Однак система освіти ще недостатньо ефективно реагує на нові ринкові завдання.

Більшість фірм досі використовують простий підхід: навчання має безпосередньо впливати на продуктивність праці, для цього потрібно тренувати відповідні навички працівників. Але прості тренувальні програми вже не відповідають потребам сучасного бізнесу. Так, вони формують деякі вміння для вирішення певного кола питань, проте ці курси не здатні зробити компанію прибутковішою, інноваційнішою, конкурентоспроможнішою. Тому для вирішення даного завдання потрібно націлювати особистість на саморозвиток, що пов'язаний з творчим використанням усього її потенціалу.

Деякі провідні європейські фірми, що працюють в Україні, відбирають на роботу працівників за відповідними тестами (зокрема, «Оксфордський тест»), на основі якого визначають здатність працівника до потенційного виду діяльності, а після цього самостійно готують його до професійного функціонування на певній посаді. Такою є, наприклад, компанія Global Learning Resources – визнаний авторитет у галузі стратегії корпоративної освіти, що запропонувала ідею корпоративного університету.

Це говорить про те, що в Україні відсутні навчальні заклади, здатні повною мірою забезпечити потреби роботодавців.

Розв'язання суперечностей між вимогами до майбутніх спеціалістів у галузі економіки та бізнесу й рівнями їхньої професійної кваліфікації може здійснюватися за двома основними напрямками: розроблення національних стандартів економічної освіти, рівнів професійної компетентності майбутнього фахівця (з урахуванням світових тенденцій); удосконалення економічної освіти (змісту економічних дисциплін і застосування інтенсивних навчальних технологій, що базуються на принципах та методах активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів). Тому навчання й розвиток – питання, що стосуються не лише працівників та роботодавців. Висококваліфікований виконавець є важливим фактором ефективного функціонування економіки, конкурентоспроможності й багатства нації, загального благополуччя суспільства.

Ідея саморозвитку особистості лежить в основі гуманістичного педагогічного світогляду, що сформульований у вигляді завдання особистості пізнати себе як необхідної умови творчого перетворення навколишнього світу і самотворення. Тому вона трансформується в педагогічний принцип визнання здатності особистості до творчого саморозвитку, її прагнення до самовдосконалення. Також ідею саморозвитку можна розглядати як ознаку нової педагогіки, що тільки починає зароджуватися, в основі якої лежить логіка розвитку суб'єктності, перехід від установки на «розвивання» дітей до педагогічної цінності їхнього саморозвитку.

Висновки. Таким чином, повноцінна самореалізація особистості, зокрема професійна, є кінцевим результатом творчого саморозвитку особистості у вибраній професійній діяльності. Проте саморозвиток і самовдосконалення особистості – це безперервний творчий процес, що

забезпечує її безперервний розвиток. Тому термін «кінцевий результат саморозвитку» – це відносне поняття або, вірніше, певний етап становлення й самовдосконалення особистості. Такий підхід значною мірою стосується й учнів ПТНЗ, які після закінчення навчального закладу будуть сприяти розвитку економіки нашої країни та її входженню в сучасний євроінтеграційний процес.

Література

1. *Алешина С. А.* Саморазвитие личности студента в образовательном пространстве педагогического колледжа: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики» / С. А. Алешина. – Оренбург, 2003. – 23 с.
2. *Андреев В. И.* Педагогика творческого саморазвития. Инновац. курс: [Кн. 2] / Валентин Иванович Андреев. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1998. – 338 с.
3. *Бахтин М. М.* К вопросам самосознания и самооценки: собр. соч. В 7 т. / М. М. Бахтин. – М.: Ин-т филологии и истории, 1997. – Т. 5. – С. 72–79.
4. *Бердяев Н. А.* Самопознание / Николай Александрович Бердяев – М.: ДЭМ, 1990. – 335 с.
5. *Кан-Калик В. А.* Педагогическое творчество // В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров // Хрестоматія: пед. творчість і майстерність [укл. Н. В. Гузій]. – К.: ВІПОЛ, 2000. – С. 21–27.
6. *Культурологія: навч. посіб.* / [Б. О. Парахонський та ін.]; [упоряд. О. І. Погорілий, М. А. Собуцький]. – К.: КМ Академія, 2003. – 314 с.
7. *Маралов В. Г.* Основы самопознания и саморазвития: [учеб. пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений] / В. Г. Маралов. – М.: Академия, 2002. – 256 с.
8. *Маслоу А.* Самоактуализация личности и образование / Ин-т психологии АПН Украины и др.; пер. с англ. Г. А. Балла. – К.; Донецк, 1994 (Психопедагогика и методология науки; вып. 4). – 52 с.
9. *Митина Л. М.* Личностное и профессиональное саморазвитие человечества в новых социально-экономических условиях / Л. М. Митина // *Вопр. психологии.* – 1997. – № 4. – С. 28–38.
10. *Непомнящий А. В.* Самоорганизация, самоконтроль и саморегуляция в учебном процессе // А. В. Непомнящий, В. Г. Захаревич. – Таганрог: ТРГИ, 1991 – 81 с.
11. *Роджерс К.* К науке о личности / К. Роджерс // *История зарубеж. психологии. – Тексты.* – М., 1986. – С. 200–230.
12. *Розенберг А. Н.* Саморазвитие личности как предмет философского исследования: автореф. дис. ... канд. филос. наук / А. Н. Розенберг. – Свердловск: СГУ, 1988. – 19 с.
13. *Хьелл Л. А.* Теории личности // Хьелл Л. А., Зиглер Д. Дж. – СПб.: Питер, 2000. – 608 с.
14. *Цукерман Г. А.* Психология саморазвития // Г. А. Цукерман, Б. М. Мастеров – М.: Интерпракс, 1995. – 225 с.

Реферат

ТВОРЧЕСКОЕ САМОРАЗВИТИЕ УЧАЩИХСЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Николай Вовковинский

Структурные изменения в национальной экономике Украины непосредственно влияют на спрос квалифицированных работников на рынке труда. В связи с этим содержание многих профессий значительно изменилось. Много новых профессий, связанных с современными технологиями и функционированием рыночной системы, являются дефицитными. Серьезные проблемы касаются подготовки работников для малых и средних предприятий, особенно неинструментального профиля, что особенно важно в постмодернизационный период развития современного общества.

В статье осуществлен общий анализ творческого саморазвития ученика ПТУЗ как будущего работника современного рынка труда. Творческое саморазвитие личности – это одно из основных условий соответствия выпускника ПТУЗ современным требованиям предприятий и учреждений инструментального и неинструментального профиля. Необходимость творческого саморазвития продиктована современным развитием общества в целом и, в частности, потребностью эффективного функционирования экономики, увеличения богатства нации и улучшения общего благополучия нашей страны.

Таким образом, разрешение противоречий между требованиями к будущим специалистам в области экономики и бизнеса и уровнями их профессиональной подготовки может осуществляться путем разработки национальных стандартов экономического образования и уровней профессиональной компетентности будущего специалиста с учетом мировых тенденций и усовершенствования экономического образования на основании принципов и методов активизации учебно-познавательной деятельности учащихся, их творческого саморазвития.

Требования к творческому саморазвитию в полной мере касаются прежде всего учеников ПТУЗ, которые после окончания учебного заведения будут работать для развития экономики страны и ее вхождения в современный евроинтеграционный процесс.

Ключевые слова: творческое саморазвитие, карьера, самообразование, самообучение, модернизационные условия.

Abstract

CREATIVE SELF-DEVELOPMENT OF VOCATIONAL SCHOOLS STUDENTS

Mykola Vovkovinsky

Ph.D. in Pedagogy, Senior research fellow, of the Laboratory for career guidance and training. Institute of Vocational Education under the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Structural changes in the national economy directly affect the demand for skilled workers at the labor market. In this regard, the content of many professions has changed significantly. A lot of new professions related to modern technologies and operation of market system are scarce. Serious problems touch upon staff training for small and medium size enterprises, especially those having non-instrumental profile, which is especially important in post-modernization period of modern society.

The article provides a general analysis of creative self-development of a vocational school student as future employee of modern labor market. Creative self-development is one of the main conditions to meet modern requirements of enterprises and institutions having instrumental and non-instrumental profile. Necessity for creative self-development is dictated by modern development of society in general and for efficient functioning of economy, national wealth and general well-being of our country in particular.

Thus, solving contradictions between requirements to future specialists in the field of economics and business and their professional qualification levels can be realized by means of development of national economics education standards and levels of professional competence of a future expert taking into account global trends and improvement of economics education process implementation on the principles and methods concerning intensification of pupils' learning activity putting into practice creative self-development.

Requirements of creative self-development are fully directed at vocational schools students who upon graduation will contribute to the development of our country's economy and its entry into the modern Eurointegration process, which requires constant creative self-development from an employee.

Key words: *creative self-development, career, self-education, self-learning, modernization conditions.*

References

1. *Alioshina S.* Samorazvitie lichnosti studenta v obrazovatel'nom prostranstve pedagogicheskogo kolledzha: avtoref. (Self-development of a student's personality in educational environment of a pedagogical college: synopsis). – Orenburg, 2003. – 23 p.
2. *Andreev V. I.* Pedagogika tvorcheskogo samorazvitiya. Innovats. kurs (Creative self-development pedagogy. Innovative course). Kazan, 1998. – 338 p.
3. *Bakhtin M. M.* K voprosam samosoznaniya I samootsenki (Concerning issues of self-consciousness and self-concept). – Moscow, – 1997. – V. 5. – P. 72–79.

4. *Berdiaev N. A.* Samopoznanie (Self-actualization). – Moscow, 1990. – 335 p.
5. *Kan-Kalik V. A.* Pedagogicheskoe tvorchestvo (Ped. creativity). Khrestomatiya: ped. tvorchist i maisternist. – Kyiv, 2000. – P. 21–27.
6. *Parakhonskyi B. O.* et al. Kulturolohiya (Culturology). – Kyiv, 2003. – 314 p.
7. *Maralov V. G.* Osnovy samopoznaniya i samorazvitiya (Basics of self-actualization and self-development). – Moscow, 2002. – 256 p.
8. *Maslou A.* Samoactualizatsiya lichnosti i obrazovanie (Self-actualization of a personality and education): Psikhopedagogika i metodologiya nauki. – Kiev, Donetsk, 1994. – Issue 4. – 52 p.
9. *Mitina L. M.* Lichnostnoe i professionalnoe samorazvitie chelovechestva v novykh sotsialno-ekonomicheskikh usloviyakh (Personality and professional self-development of humankind in new socio-economics conditions) // Vopr. psikhologii. – 1997. – Issue 4. – P. 28–38.
10. *Nepomniashchiy A. V.* Samoorganizatsiya, samokontrol i samoregulatsiya v uchebnom protsesse (Self-management, self-control, and self-regulation in training process). – Taganrog, 1991. – 81 p.
11. *Rodzhers K. K.* K nauke o lichnosti (As to personality science) // Istoriya zarubezh. psikhologii. – Moskow, 1986. – P. 200–230.
12. *Rozenberg A. N.* Samorazvitie lichnosti kak predmet filosofskogo issledovaniya: avtoref. (Self-development of personality as a subject of philosophical research: synopsis). – Sverdlovsk, 1988. – 19 p.
13. *Khell L. A.* Teorii lichnosti (Personality theories). – Saint-Petersburg, 2000. – 608 p.
14. *Tsukerman G. A.* Psikhologiya samorazvitiya (Self-development psychology). – Moscow, 1995. – 225 p.